

Propuneri de îmbunătățire a Programului CANTEMIR mecanism de finanțare al Institutului Cultural Român

document realizat de
Coaliția Sectorului Cultural Independent

CUPRINS

I. INTRODUCERE

II. CONTEXT GENERAL ȘI PROBLEME IDENTIFICATE

Chestionar de evaluare a Programului Cantemir lansat de CSCI
Analiza rezultatelor chestionarului

III. PROPUNERI ȘI RECOMANDĂRI

1. Dosarul de candidatură

Regulament

Cererea de finanțare și anexele ei

Formularul de buget

2. Derularea contractului de co-finanțare, raportare și decont

IV. Comentarii finale

I. INTRODUCERE

Coaliția Sectorului Cultural Independent - CSCI este o rețea de organizații culturale neguvernamentale, artiști și manageri culturali, creată în 2010, care își propune să susțină și să promoveze interesele sectorului cultural privat în relație cu autoritățile publice. Coaliția inițiază demersuri pentru a contribui în mod activ la reformarea sistemelor de finanțare publice pentru cultură, care să permită accesul echitabil al sectorului cultural independent la fondurile publice. Coaliția a demarat anul trecut o campanie de advocacy cu privire la funcționarea Administrației Fondului Cultural Național, care s-a concretizat prin negocieri directe cu echipa de conducere a AFCN, scrisori deschise, conferințe etc. În același timp, o serie de membri ai Coaliției au participat încă din 2005 la demersurile de îmbunătățire ale AFCN.

Pentru anul 2011, la cererea membrilor săi, Coaliția și-a propus să contribuie în mod direct la îmbunătățirea programului Cantemir al Institutului Cultural Român, singurul program de finanțare din fonduri publice din România destinat susținerii proiectelor culturale derulate în străinătate și mobilității artiștilor. Ne dorim ca prin activitatea noastră să îmbunătățim realizarea proiectelor co-finanțate de programul Cantemir, comunicând problemele cu care se confruntă operatorii culturali în accesarea fondurilor și derularea proiectelor.

Vă propunem prin documentul de față o analiză a situației actuale și o serie de soluții realiste, în speranța demarării unui dialog constructiv care va fi util în structurarea viitoarelor sesiuni de proiecte ale programului Cantemir. Considerăm că un dialog între sectorul cultural și echipa ICR cu privire la programul Cantemir este oportun și necesar, având în vedere lipsa acestuia până în prezent. De la lansare și pînă în acest moment nu a existat nici o întâlnire directă cu operatorii

culturali, nici nu au fost organizate sesiuni de informare privind modul de desfășurare al programului.

II. CONTEXT GENERAL & PROBLEME IDENTIFICATE

Lansat în 2006 ca un program de co-finanțare al Institutului Cultural Român dedicat proiectelor culturale desfășurate în străinătate, pe trei secțiuni distincte, programul Cantemir a reprezentat o dezvoltare inovatoare și extrem de binevenită pentru scena culturală din România. Programul a stârnit un interes important și mulți operatori culturali l-au privit ca pe un vector de dezvoltare a proiectelor internaționale.

Experiența ultimilor ani a dovedit însă că mecanismul de finanțare inițiat de ICR funcționează cu dificultăți și riscuri importante, ceea ce a condus în timp la scăderea interesului operatorilor culturali de a depune aplicații, cu atât mai mult în contextul general al crizei economice care afectează inclusiv scena culturală.

Deși programul Cantemir a fost conceput pe tiparul programelor de finanțare europene, practica derulării proiectelor a dovedit că sistemul a fost preluat fără o înțelegere autentică a mecanismelor și a modului în care acestea funcționează în Uniunea Europeană. Câteva exemple în acest sens sunt reprezentate de: contractele de parteneriat semnate în original, solicitarea unor informații detaliate, inclusiv la nivel financiar, despre alte proiecte asemănătoare ale aplicantului principal și ale partenerilor străini, formular de buget inadecvat din punct de vedere tehnic, modul de acordare a finanțărilor multianuale etc.

În plus, o chestiune generalizată în toată documentația procedurii de solicitare a finanțării este felul în care finanțatorul își asigură din start o poziție de forță pe care o poate invoca și impune univoc, uneori chiar aleatoriu, pe baza unor criterii subiective cu privire la desfășurarea proiectelor finanțate.

Din păcate, toate acestea au condus la faptul că majoritatea operatorilor culturali români care derulează în mod regulat proiecte internaționale consideră că programul este “un eșec în a prelua modelele programelor străine”.

Feedback operatori culturali: *“Tot ce pot spune este ca mi-am pierdut increderea in acest program. Desi sunt artist in viata, destul de tanara, am deja o cariera in arta contemporana pe care vreau sa o continui, ma dedic in intregime acestei "meserii". Ar fi deci normal sa fiu sustinuta in demersurile mele artistice de catre insitutiile nationale care gestioneaza banii pentru cultura. Cu toate acestea prefer sa aplic in strainatate unde nivelul de incredere, procedurile de selectionare ale proiectelor si de distribuire ale fondurilor sunt mult mai simple si transparente.Sunt optimista, sper si la noi usor usor sa se de-birocratizeze sistemul. Pana atunci stau deoparte.”*

CHESTIONAR DE EVALUARE A PROGRAMULUI CANTEMIR LANSAT DE CSCSI

Urmare a unor mesaje venite din partea operatorilor culturali privind dificultățile cu care se confruntă în derularea proiectelor prin programul Cantemir, Coaliția a lansat în ianuarie 2010 un chestionar privind activitatea acestui mecanism de finanțare.

Rezultatele chestionarului (ce pot fi consultate în întregime în anexă) oferă următoarea imagine:

- **56 % din repondenți nu intenționează să (mai) aplice la programul Cantemir, fiind descurajați**, din “rațiuni birocratice”, “procedură prea complicată, bugetul trebuie cheltuit cu prea multă strictețe”, “pentru că experiența mea anterioară la Programul Cantemir a fost INFIORATOARE”, “este foarte riscantă aplicația cu proiecte internaționale”; “nesiguranța ca nu vor fi rambursate anumite categorii de cheltuieli”, “lipsa de încredere”;
- **peste 50 % din operatorii culturali consideră că cererea de finanțare și anexele corespunzătoare sunt stufoase;**
- **64 % din repondenți consideră extrem de dificil / dificil nivelul de dificultate al aplicației, 32 % accesibil, doar 4 % ușor;**
- **programul Cantemir reușește să crească vizibilitatea și accesibilitatea culturii române în străinătate doar în mică măsură, 48 % răspunzând parțial, 28 % insuficient, și doar 16 % răspunzând afirmativ;**
- **Regulamentul/ ghidul solicitantului este considerat stufos (44 %), util (40 %), neclar (36 %) și precis (4%);**
- **Cererea de finanțare și anexele corespunzătoare pentru cele trei secțiuni sunt considerate stufoase (peste 50 %), accesibile (peste 33 %) și neclare (peste 20 %);**
- **Procedura de selecție este considerată satisfăcătoare (44 %), greoaie (24 %), proastă (24 %) și foarte bună (8 %).**

Feedback operatori culturali: „Referitor la selecția proiectelor, cred ca dosarele ar trebui date spre studiu celor care vor fi în comisie. In cele cateva ore pe care le au la dispozitie atunci cand se intruneste comisia, este destul de greu sa parcurga teancul de dosare cu egala seriozitate si atentie si sa le noteze.”

Feedback evaluator Cantemir: „modul de gandire a comisiilor si a sistemului de evaluare este foarte bun. vorbesc ca evaluator al programului. chiar e un ex de dat pt orice tip de evaluare din tara sau din strainatate.”

- **Comunicarea și colaborarea cu echipa programului CANTEMIR este proastă (28%), satisfăcătoare (20 %) și bună (20 %), repondenții comentând următoarele:**

Feedback operatori culturali: “Angajatii sa nu aiba numai pregatire economica ci si culturala (de management cultural). Sa se renunte la limbajul de lemn”.

“In urma acestei "colaborari", am ajuns la concluzia ca Programul Cantemir e un instrument de tortura pentru operatorii culturali, de tocat nervi si de o absurditate cum n-am mai intalnit nici inainte, nici dupa aceasta colaborare. Nu este un program de finantare, ci un tribunal kafkian! Tin sa precizez ca, pe de alta parte, colaborez EXCELENT cu alte structuri din ICR Bucuresti si ICR Paris. Pe cat de bune sunt aceste colaborari, pe atat de ingrozitoare a fost colaborarea cu Programul Cantemir, mai ales din cauza coordonatorului Carmen Radu!”.

“In mod tipic pentru sistemul birocratic Romanesc - si nu numai - avem experienta dominanta a evitarii in mod repetat a luarilor de decizii in favoarea proiectului in situatiile de neclaritati”.

“Cu un buget aprobat, aplicantul se trezeste ca are cheltuieli neeligibile care nu vor fi rambursate. Procesul de decont este un cosmar iar actele solicitate ulterior sunt fabricate pentru a dovedi finantatorului ca nu esti infractor. Si de cele mai multe ori nu reusesti. Un sentiment care nu merita sa fie trait nici de dragul a mii de euro.”

- **100 % dintre repondenți consideră că este necesară reformarea programului Cantemir prin simplificarea ghidului, a formularului de solicitare, a bugetului și a documentelor anexă.**

ANALIZA REZULTATELOR CHESTIONARULUI

Răspunsurile celor 25 de operatori culturali (organizații și persoane fizice, manageri și artiști care au derulat sau intenționează să deruleze proiecte internaționale în străinătate, precum și evaluatori implicați în procesul de selecție), identifică o serie de probleme și curențe care împiedică buna derulare a programului Cantemir, prezentate în continuare.

1. Caracterul foarte rigid al programului Cantemir este un impediment în derularea organică a procesului artistic și face dificilă colaborarea internațională.

Feedback operatori culturali: *“Caracterul foarte rigid al evaluării proiectelor Cantemir face imposibilă abordarea creației artistice într-un anumit sens de libertate de operare, inevitabile în cadrul unui proces emergent, ducând la rezultate precare la nivelul operei rezultate. Acest mod de abordare nu este compatibil cu piața de finanțări - internațională și chiar și națională - ducând la scăderea inevitabilă a prestigiului creației artistice contemporane din România, ori la promovarea informală a finanțărilor de ordin speculativ, caz în care creația rămâne doar un aspect marginal în cadrul proiectelor, în favoarea aspectelor de gestiune financiară și de timp. Nu în ultimul rând, rigiditatea abordării manifestată prin exigentele referitoare la justificările activității artiștilor implicați au dus la mai multe comentarii din partea invitaților străini, legate de caracterul umilitor al derulării proiectului din partea părții finanțatoare, față de practica din Austria, Ungaria și Uniunea Europeană, în general.”*

2. Dialogul cu operatorii culturali se bazează din start pe o prezumție de infracțiune, organizatorii proiectelor fiind priviți cu suspiciune și cerându-li-se uneori explicații absurde. Acestea au condus deseori la comentarii din partea invitaților și partenerilor străini, legate de caracterul umilitor al derulării proiectului impus de programul Cantemir.

Feedback operatori culturali: *„Cred că este important să se pornească de la premisa că organizațiile care aplică vor să facă proiecte culturale nu să fure banii. Înțeleg că sunt bani publici și trebuie să existe reguli și măsuri de prevedere pentru ca ei să nu fie cheltuiți ineficient însă acest tip de birocrație incurajează apariția „profesioniștilor” în îndeplinirea acestor reguli contabile și nu neapărat pe cei apti să facă proiecte culturale și artistice de realitate.”*

“sunt privită ca o vinovată care sugerează sangele poporului, deși am făcut totul ca la carte, am făcut toate cheltuielile responsabil, nu am „trădat” cu absolut nimic. Nu am făcut nimic rău și totuși simt că cea cu care corespund este la vanatoare de vrajitoare și m-a găsit pe mine suspectă. Porneste de la premiza de vinovăție și eu trebuie să-mi dovedesc nevinovăția.”

3. În formula actuală foarte puțini operatori culturali mai intenționează să depună aplicații la programul Cantemir din cauza faptului că practica a dovedit că există riscul major ca proiectul să fie evaluat ca neatingându-și obiectivele în totalitate. În mod nejustificat, această decizie este luată de echipa programului Cantemir, lucru care nu se numără între atribuțiile sau competențele acesteia, cu atât mai mult cu cât persoanele angajate nu au experiență în derularea proiectelor internaționale.

Feedback operatori culturali: *“Nu se poate prevedea absolut totul cu privire la rezultatul proiectului (există o doză de neprevăzut ce trebuie luată în calcul) în momentul aplicării și de aceea inclusiv ICR trebuie să-și asume riscul de a avea proiecte mai bune sau mai puțin bune așa cum și noi, operatorii culturali ne asumăm riscul când susținem o producție artistică nouă sau artiști tineri. Oricum, când stai cu sabia deasupra capului nu poți lucra bine. ICR trebuie să ne încurajeze să aplicăm nu să ne sperie dar în același timp sunt de acord că trebuie găsită o cale de mijloc pentru a echilibra riscul de ambele părți.”*

III. PROPUNERI & RECOMANDĂRI

Pornind de la analiza de mai sus, Coaliția propune modificări pe următoarele capitole:

1. DOSARUL DE CANDIDATURĂ

A. Regulament

Ca urmare a observațiilor primite, care identifică acest document preponderent ca unul neclar și stufos, și a bunei practici internaționale (Programul Cultura 2007-2013 al UE), vă prezentăm în continuare propunerile CSCI.

PROPUNERI GENERALE

Simplificarea radicală a regulamentului într-un singur document general valabil pentru cele trei secțiuni, cu specificațiile necesare pentru diferențele inerente între acestea.

Simplificarea este necesară și pentru a încuraja accesul unor organizații mai tinere, cu mai puțină experiență în derularea proiectelor internaționale. În acest moment nu își permit să aplice decât un număr redus de organizații stabile, care dispun de echipe și infrastructură mari.

Feedback operatori culturali: *“Recomandam în general modificarea spre simplitate și claritate - mult mai ușor controlabile - atât din partea finanțatorului, cât și al beneficiarului, a structurii de gestionare și procesului de finanțare, contractare, raportari, control și clarificări prin programul Cantemir.”*

“Aplicatia este foarte "complexa" motiv pentru care nu am aplicat până acum la programul Cantemir. Nu mă gândesc să aplic decât dacă se va simplifica.”

„programul trebuie făcut mai suplu pentru a lărgi aria aplicanților și pentru a se deschide și noilor organizații.”

Clarificarea competențelor echipei administrative a Cantemir. Pe durata întregii funcționări a programului (de la depunerea dosarelor de candidatură și până la decontul final), operatorii culturali au întâmpinat situații extreme care pun în discuție rolul echipei administrative. Au fost cazuri în care se cere modificarea proiectelor după depunerea dosarelor, ceea ce duce în final la respingerea administrativă a dosarelor și la modificarea conceputului inițial al proiectului. De asemenea, echipa administrativă nu poate juca rolul comisiei de evaluare, luând decizii de respingere a aplicațiilor pe baza unor criterii care țin exclusiv de evaluarea conținutului artistic al proiectului. Deopotrivă, la finalul derulării proiectului, echipa nu poate decide dacă rezultatele au fost atinse sau nu, aceasta fiind în sarcina comisiei de evaluare care a selecționat proiectul. În consecință, recomandăm definirea clară a atribuțiilor și responsabilităților echipei administrative și identificarea unei modalități de evaluare a atingerii obiectivelor proiectului, la final, de către persoane special desemnate pentru a realiza această evaluare.

Feedback operatori culturali: *„mi-a fost acceptat proiectul, ni s-au făcut observații la construcția bugetului, am fost rugați să facem modificări în formularea proiectului, le-am făcut, apoi ni s-a respins și n-a mai intrat în selecție.explicațiile care ni s-au dat eu fost neclare și neconforme cu ghidul și regulile de organizare. pentru așa ceva nici măcar nu se poate depune contestație.”*

„Echipa administrativă a programului Cantemir nu poate juca rolul comisiei de evaluare, neavând competențele și experiența necesare luării unor decizii privind calitatea produsului cultural rezultat în urma cooperării. Acesta a fost unul din argumentele invocate în

*respingerea **administrativă** a proiectului pe care l-am depus, lucru care este inacceptabil și absurd.”*

Recomandăm o mai mare flexibilitate în derularea generală a programului Cantemir, care să permită modificarea anumitor elemente din proiect, survenite în cursul organic al derulării acestuia (ex. înlocuirea unor artiști, modificarea echipei proiectului, a datei unei activități, etc.). Echipa Cantemir trebuie să lucreze în cadrul unei viziuni integratoare a procesului artistic și a colaborării cu operatorii culturali, și nu împotriva proiectului și a cursului său normal de desfășurare. Insuficienta experiență în conceperea și derularea proiectelor internaționale împiedică înțelegerea autentică și realistă a felului în care lucrurile funcționează în practică de către personalul administrativ al programului.

Feedback operatori culturali: *„In cazul secțiunii "Culturel to Share" m-am trezit cu colegii de proiect ca încercam în mod nefiresc să construim proiectul pe structura și rigiditatea regulilor programului iar în cele din urmă am renunțat, pentru că se transforma în alt proiect care nu ne motiva într-atât încât să înfruntăm birocrația ICR.”*

„Este inadmisibilă respingerea unui proiect pe motiv că nu poate fi evaluată lista artiștilor implicați în proiect, pentru că aceasta urma să fie confirmată ulterior depunerii proiectului, în funcție de disponibilitatea acestora și de onorariile negociate. În plus, există situații de forță majoră care pot duce la anularea unei activități (ex. îmbolnăvirea unui participant, etc.), care nu afectează însă obiectivul general al proiectului. Programul Cantemir nu poate rezilia contractul de finanțare sau cere rambursarea tuturor sumelor avansate în cazul invocării situațiilor de forță majoră.”

“această structură de suport cultural își pierde credibilitatea, oferind posibilități de abuz prin neclaritatea combinată cu rigiditatea excesivă, ce duce la evitarea implicării constructive pe parcursul colaborării în sensul derulării cofinanțării. Recomandăm practica asistentei continue ce duce la trainingul gestiunii părții finanțate în cazul unui sistem atât de rigid și/ sau în cazul unor proiecte ce duc lipsa pe personal sau colaboratori cu experiență în gestiune, și nu "amputarea" proiectului cultural.”

Recomandăm scăderea accentului programului Cantemir de pe componenta de promovare, ca activitate în sine, pe derularea activităților proiectului. Acest lucru se regăsește în cererea de finanțare, buget, rapoarte. Promovarea este importantă, însă trebuie adaptată viziunii fiecărui proiect în parte. În acest moment, cantitatea de informație solicitată în acest sens este supradimensionată.

Recomandăm organizarea unor sesiuni informative și explicative publice, atât după lansarea licitației de proiecte (așa cum fac alte programe de finanțare ex. Cultura, LifeLong Learning etc), dar și după semnarea contractului de finanțare. Alternativ, o sesiune de consultare și explicație individuală ar trebui să însoțească semnarea contractului de finanțare cu fiecare beneficiar. Aceste sesiuni ar avea rolul de a lua în discuție cazurile specifice ale proiectelor finanțate și tipul de proceduri care trebuie respectate în implementare. Foarte multe dintre problemele raportate de operatorii culturali față de programul Cantemir sunt legate de modul în care la decont sunt interpretate aspecte legate de contract și descrierea proiectului. Dacă este agreată la început o înțelegere comună, pot fi evitate situațiile de respingere a unor cheltuieli deja efectuate.

Precizarea clară a modului de gestionare a potențialelor modificări pe parcursul proiectului: ce modificări pot fi făcute de operatorul cultural fără notificarea finanțatorului, ce modificări

necesită notificare, ce modificări necesită act adițional și care sunt timpii de răspuns din partea ICR la aceste solicitări.

- ex. Nu se precizează în documentația Cantemir că nu poate fi schimbat fără notificare un membru nominalizat al echipei (artist sau din echipa de management).

PROPUNERI PE CAPITOLE

Cap. I.5. – Calendarul sesiunii

- În acest moment perioada de depunere a dosarelor este de 1 lună. Ținând cont de amplexarea proiectelor internaționale, număr de parteneri, contracte semnate, etc., propunem ca perioada minimă să fie de 45 de zile. Practica internațională a tuturor programelor de finanțare este de minim 2 luni.

Cap. II.2 - (4) Locul de desfășurare a proiectului

- **Modificarea punctului Pentru a fi eligibil, proiectul trebuie să se desfășoare în afara României.** (Culture to Share). Considerăm că proiectele pot avea componente care se pot desfășura și în România, ceea ce conduce la încurajarea colaborării și a dialogului intercultural.

Feedback operatori culturali: „Cred de asemenea ca la sectiunea Culture to share mai trebuie up-datat conceptul ca sa fie in concordanta cu nevoile actuale. Adica n-ar trebui sa fie obligatoriu sa se lucreze in echipe internationale de artisti (poate sa ramana un plus in proiect, evident). Ar putea fi co-producatori diferiti doar caci realitatea din teren ne arata ca si proiectele 100% romanesti dar cu co-producatori internationali aduc vizibilitate culturii romanesti. Ba chiar arata un grad de incredere din partea operatorilor straini la care cei care au conceptul sectiunea Culture to share nu s-au asteptat ! As zice ca asta este un mare plus pt cultura romana contemporana care trebuie valorificat. De asemenea, n-ar mai trebui sa existe obligativitatea aceste proiecte de la Culture to share sa se desfasoare doar in strainatate si cu exceptii in Romania. Daca e sa fie "share" atunci sa fie si pentru locul desfasurarii proiectelor artistice (artistii pot lucra si in strainatate dar si in Romania).”

„De exemplu, la "Culture to Share" participantii romani trebuie sa aiba activitati si cheltuieli doar in strainatate iar cei straini doar in Romania. Un proiect de colaborare cu mentiuni atat de stricte si rigide este greu de construit. Colaborarea inseamna prin definitie flexibilitate si adaptabilitate la situatiile create de un proiect.”

Cap. II.2 - (8/9) – Eliminarea criteriului de ne-eligibilitate potrivit căruia Propunerea de proiect a fost respinsă în cadrul unor sesiuni de evaluare anterioare ale Programului CANTEMIR. Un concept de proiect neselectat poate fi re-dezvoltat sau modificat cu alți artiști, alți parteneri, motiv pentru care este nejustificată excluderea lui din start de la viitoare sesiuni de finanțare.

Cap. II.3.2 – Documente în original și copii

- **Eliminarea cererii de depunere a unor documente în 3 copii, în 3 plicuri diferite puse într-un alt plic exterior netransparent și închis.** Majoritatea aplicațiilor internaționale se depun la acest moment online, documentele printate fiind în număr limitat și într-un singur exemplar. Aceasta este în acord cu protecția mediului înconjurător și tendințele ecologiste de economisire a resurselor planetei.

Cap. II. 4: Cheltuieli eligibile și formularul de buget

- **Modificarea cuantumului de finanțare** pe categorii de cheltuieli după cum urmează: pentru secțiunea Culture to Share – cheltuieli de producție 60%, cheltuieli de promovare 20%,

cheltuieli administrative 20 %; pentru toate secțiunile eliminarea cheltuielilor neprevăzute, întrucât este necesară aprobarea fiecărei cheltuieli neprevăzute de către ICR, iar confirmarea aprobării acesteia nu ajunge în timp util.

- **Eliminarea prevederii cu privire la imposibilitatea co-finanțării pentru aceeași linie bugetară pentru care se solicită finanțare de la ICR . 88 % din repondenții la chestionarul CSCI sunt în favoarea acestui amendament.** Aceasta este o prevedere unicat în România, fără o bază legală susținută, și care nu se regăsește în practica programelor de finanțare atât în România (AFCN, Centrul Național al Dansului, MCPN), cât și în străinătate (Cultura 2007-2013, European Cultural Foundation, Trust for Mutual Understanding etc.). Această prevedere creează probleme grave proiectelor internaționale din cauza faptului că o parte din partenerii proiectului pot contribui financiar la proiect pe linii deja asigurate de finanțarea ICR. Un exemplu în acest sens poate fi: un proiect cu 3 parteneri străini în care călătoresc participanți către o destinație comună, fiecare acoperind costurile transportului internațional pentru artiștii din țara sa, implicit finanțarea ICR acoperind călătoria doar pentru artiștii români.
- **Eliminarea prevederii conform căreia cheltuielile partenerilor sunt neeligibile.** Atât timp cât parteneriatul este obligatoriu, iar proiectul trebuie să contribuie la promovarea culturii românești, este absurd să fie solicitat ca partenerul străin să acopere integral cheltuielile sale de implicare în proiect.
- **Acceptarea ca eligibile a cheltuielilor salariale și a contractelor pe drepturi de autor în cazul echipei proiectului,** conform normelor europene. În cazul contractelor multianuale sau pe o perioadă mai îndelungată, deoarece Programul Cantemir nu acceptă drept eligibile cheltuielile salariale, echipa de proiect nu poate fi angajată pe baza unui contract de muncă. Din acest motiv, neexistând posibilitatea acoperirii contribuțiilor sociale pe durata proiectului, angajații sunt lipsiți de asigurări de sănătate și de contribuția la fondurile de pensii pentru perioada respectivă. De asemenea, aceste prevederi limitează angajarea raporturilor contractuale pentru echipa proiectului doar la formula de convenție civilă, din ce în ce mai puțin agreată de codul muncii.

Feedback operatori culturali: „Dupa dialogul tensionat pe care l-am avut cu coordonatorul de proiect probabil ca rezultatul nu va fi unul prea bun pentru mine. Spre exemplu este considerat venit onorariul meu de artist. Adica ar trebui eu sa lucrez pe nimic. Sa fiu voluntar. Sa fac proiecte din care sa nu-mi fie platita munca sau drepturile de autor. Pentru ca daca am fost platita pentru munca mea, am primit un onorariu, este considerat venit si deci va fi sczut din costurile de finantare ale PC.”
- **Eliminarea prevederii conform căreia aceeași persoană nu poate deține în proiect și o funcție creativă, și una de management.** În cazul ONG-urilor, echipele de proiect sunt mici, și de obicei managerul de proiect are și contribuții la conținutul creativ al proiectului.
- **Acceptarea ca eligibile a cheltuielilor cu tipărirea de cărți** (Culture to Go, Culture to Share). În cazul unui proiect de promovare a muzicii românești, de exemplu, organizatorul ar putea include între activități realizarea unei cărți despre compozitorii români contemporani în limba engleză. Această activitate este complementară celor de promovare, reprezentând în același timp un produs care lipsește de pe piața culturală.

- **Eliminarea prevederii *Cheltuielile efectuate în cadrul proiectului vor deveni parțial sau în întregime neeligibile în condițiile în care obiectivul proiectului nu este îndeplinit.*** Această reglementare recentă nu există în nici un program de finanțare național sau internațional, fiind interpretabilă și lasând loc de abuzuri, având în vedere că puterea de decizie în acest caz aparține exclusiv echipei administrative a programului Cantemir, care nu deține competențele necesare de evaluare pe diversele domenii de activitate finanțate. **Această prevedere trebuie eliminată și de la Cap. V.6.4 – Evaluarea și aprobarea raportului intermediar / final.** În condițiile în care această prevedere este menținută, este absolut necesară organizarea unei comisii profesioniste și specializate pentru a realiza evaluarea rapoartelor finale ale proiectelor, specialiști în management cultural cu experiență în derularea și evaluarea de proiecte culturale internaționale.

Feedback operatori culturali: *“Daca proiectul este evaluat ca neatingandu-si obiectivele in totalitate, trebuie sa acoperi cheltuieli din surse proprii pe care nu le mai poti recupera. Nu se poate prevedea absolut totul cu privire la rezultatul proiectului (exista o doza de neprevazut ce trebuie luata in calcul) in momentul aplicatiei si de aceea inclusiv ICR trebuie sa-si asume riscul de a avea proiecte mai bune sau mai putin bune asa cum si noi, operatorii culturali ne asumam riscul cand sustinem o productie artistica noua sau artisti tineri.”*

„a fost un proiect de 'luciditate contabila' - am fost nevoit sa renunt in mare parte la obiectivele artistice. aceasta fraza: “Cheltuielile efectuate în cadrul proiectului vor deveni partial sau in intregime neeligibile in conditiile în care obiectivul proiectului nu este îndeplinit.” a fost speculata de angajatii ICR pentru a face presiuni asupra noastra.”

Cap. III. 5 – Condiții cumulative de acordare a finanțării

- **Eliminarea prevederii *Un proiect selectat de către comisia de experți poate fi aprobat în vederea finanțării numai dacă există buget disponibil pentru fiecare an financiar de desfășurare a proiectului propus.*** (Culture to Go, Culture to Share) În cazul în care există posibilitatea nealocării fondurilor necesare pentru toți anii unui proiect, această situație trebuie să facă obiectul anunțului de lansare a licitației de proiecte, întrucât, în caz contrar, operatorii concep proiecte, evaluatorii le evaluează, iar echipa administrativă le respinge din cauză că nu vor fi alocate fonduri, efortul de a dezvolta un proiect internațional timp de luni de zile devenind complet inutil. În cazul în care această prevedere este aplicată, atunci ICR trebuie să aprobe și să își asume deopotrivă încheierea proiectului cu rezultate parțiale. În această situație, operatorul cultural nu trebuie să fie obligat să returneze avansul primit în primul an / primii doi ani.

Cap. III. 6 – Contestații

- **Modificarea termenului de depunere a contestațiilor la minim 72 de ore.** În prezent 24 de ore reprezintă un interval complet neadecvat și nerealist pentru construirea unei contestații. În plus, nu sunt avute în vedere posibilitățile ca aplicantul să nu aibă acces la email în ziua respectivă, să fie în deplasare, etc.

Cap. V. 3 – Plăți necuvenite

- **Eliminarea sau modificarea prevederii abuzive *Suma finală acordată cu titlu de finanțare nerambursabilă se stabilește în funcție de raportul narativ final și de cheltuielile eligibile reale totale ale proiectului, pe baza documentelor justificative depuse de beneficiar.*** În cazul în care operatorul cultural a depus la timp și a întocmit corect rapoartele narative și financiare,

personalul administrativ al programului Cantemir nu poate lua decizia acordării parțiale a finanțării. Ca și anterior, această evaluare nu ține exclusiv de competențele echipei administrative a programului Cantemir. În cazul unor nereguli, situații neclare sau, este necesară o întâlnire directă între comisia de evaluare și monitorizare, echipa administrativă și operatorul cultural, înainte de a fi luată această decizie.

Cap. V.6 – Obligațiile beneficiarului

- **Eliminarea prevederii** *În cazul unei modificări survenite din cauze independente de voința solicitantului, aceasta trebuie anunțată ICR în cel mai scurt timp posibil; în această situație, ICR poate decide continuarea sau rezilierea contractului.* Proiectul este un organism viu care necesită în mod constant ajustări în funcție de context, participanți, situații limită, etc. ICR nu este îndreptățit să decidă unilateral rezilierea contractului pentru niște modificări care sunt inerente desfășurării proiectului. Această prevedere descurajează operatorii în a depune proiecte și nu se regăsește în alte practici de finanțare internaționale a proiectelor culturale.

Cap. V. 6. 5 Procedura de decont

- **Eliminarea prevederii** *În cadrul unui an financiar, din finanțarea primită, nu se pot efectua plăți (integrale sau parțiale) reprezentând avans pentru serviciile de transport, cazare și închiriere săli, aferente unor activități care se vor derula pe parcursul următorului an financiar.* Această prevedere face imposibilă, la proiectele multianuale, desfășurarea de activităților în lunile ianuarie-februarie sau chiar și mai târziu în an, în funcție de aprobarea bugetului pe următorul an financiar. Această prevedere creează confuzie, imprevizibilitate și practic paralizează proiectul.

B. Cererea de finanțare și anexele ei

Pe lângă punctele care au incidență și în Regulament, propunem și modificarea următoarelor secțiuni:

- **Revizuirea și simplificarea prezentării solicitantului la secțiunea I. 3 și II. 2 “Prezentarea detaliată a solicitantului/ partenerului cu scopuri, misiune, rezultate, costuri proiect, sponsorii proiectului cu nume, valoarea contribuției” (Secțiunea Culture to Go și Culture to Share). 80 % din repondenții la chestionarul CSCI susțin acest amendament.**

Actualmente, datele solicitate sunt mult prea detaliate și conțin informații pe care solicitanții și partenerii nu sunt obligați să le ofere, în baza clauzelor de confidențialitate. De asemenea, solicitarea de a fi prezentate 3 proiecte anterioare cu scop, rezultat, etc., este excesiv de detaliată. Propunem listarea unor proiecte similare și descrierea lor în maximum 4 rânduri, conform practicii internaționale și naționale (AFCN, CNDB). Acest tip de abordare a făcut anterior obiectul unor negocieri cu AFCN, fiind eliminată începând cu 2007.

- **Revizuirea și simplificarea capitolului 4/ 9 “Justificare” și eliminarea cerinței de anexare a unor materiale privind prospectarea tarii și a grupurilor țintă (Secțiunea Culture to Go și Culture to Share). 72 % din repondenții la chestionarul CSCI susțin acest amendament.**

Acest capitol este extrem de stufos și solicită informații pe care comisia de evaluare le poate judeca din descrierea proiectului și din experiența profesională. În acest sens sunt relevante întrebările despre valoarea artistică / culturală, motivele alegerii artiștilor propuși, produsul realizat se caracterizează prin contribuția tuturor artiștilor, prin amplitudine etc. De asemenea,

trebuie eliminată solicitarea anexării de materiale privind prospectarea țării/zonei și a grupurilor țintă, aceasta putând face obiectul unei descrieri, și nu al unui studiu. Operatorii culturali nu dispun de echipe cercetare formate din sociologi care pot realiza studii privind publicul străin.

- **Revizuirea și simplificarea tabelului cu privire la durata și planul de acțiune (punctul 5) (Secțiunea Culture to Go și Culture to Share). 76 % din repondenții la chestionarul CSCI susțin acest amendament.**

Este necesară eliminarea detaliilor cu privire la sub-activități, precum și la punctul 5, descrierea detaliată a activităților. Se pot oferi informații succinte cu privire la fiecare activitate și suficiente pentru evaluarea proiectului, însă este exagerată solicitarea de a include la fiecare dintre activități artiștii implicați, responsabilii de activitate și costul acestora, atâta vreme cât aceste costuri sunt deja incluse în buget.

- **Revizuirea și simplificarea capitolului 7.1 și 7.2 cu privire la canalele de promovare și distribuția materialelor promoționale (există deja o cerință la capitolul 1.5 și 1.6) – Secțiunea Culture to Go. 76 % din repondenții la chestionarul CSCI susțin acest amendament.**

Această propunere elimină dublarea informației în cadrul cererii de finanțare, făcând deopotrivă mai ușoară lectura și evaluarea proiectului.

- **Revizuirea și simplificarea punctului 1.6 referitor la produsul artistic rezultat (secțiunea Culture to Share) 68 % din repondenții la chestionarul CSCI susțin acest amendament.**

Nu este obligatoriu ca în cadrul unui proiect internațional rezultatul unei cooperări să fie un produs artistic sau nici măcar să fie un produs. Dacă aceasta este intenția secțiunii, această prevedere trebuie explicitată în Regulament și nu poate fi inclusă în formular în lipsa clarității solicitării.

- **Revizuirea și simplificarea capitolului 6 “Planul de promovare” (Secțiunea Culture to Share). 76 % din repondenții la chestionarul CSCI susțin acest amendament.**

Obiectivele secțiunii nu sunt cu prioritate cele de promovare, de aceea este excesivă existența unei plan detaliat de promovare cu obiective, evenimente, canale media, categorii de public țintă, rezultate și indicatori etc. Toate acestea pot fi incluse într-o descriere unică în aplicație a modalităților de promovare a proiectului.

- **Eliminarea din anexele cererii de finanțare a obligativității de a depune certificat de atestare fiscală la depunerea proiectului.** Acesta poate fi solicitat la contractare, doar organizațiilor selectate.

- **Eliminarea din anexele cererii de finanțare a prevederii conform căreia în cazul în care coordonatorul de proiect nu este reprezentantul legal al organizației, trebuie depusă o împuternicire notarială din partea reprezentantului legal către coordonatorul de proiect.**

Prevederea este absurdă la această etapă, dar mai ales în condițiile în care responsabilul organizației semnează cererea de finanțare, deci își asumă și echipa de proiect.

C. Formularul de buget

Propunerile la acest capitol includ:

- **Modificarea formularului de buget și realizarea lui pe verticală. 84 % din reponenții la chestionarul CSCI susțin acest amendament.**

Modul în care este conceput în acest moment formularul de buget este complet inadecvat derulării proiectelor și practicilor curente. În cazul unui proiect cu mai mulți parteneri și activități se ajunge la realizarea unui buget de tip cearșaf, pe mai multe pagini A4 care trebuie lipite între ele și copiate ulterior pe un format A1/ A2 – aceasta fiind o situație absurdă și de neîntâlnit în orice alte aplicații. În cazul proiectelor europene, similare ca format, există o programare cu formule de calcul care face posibilă printarea în format normal a bugetului, indiferent de numărul activităților și al partenerilor. Dincolo de complexitatea procedurii de realizare bugetului, printarea acestuia devine practic un coșmar. Indiferent de condițiile tehnice de listare, bugetul trebuie revizuit pentru a fi pe verticală. Această detaliere pe orizontală, atât pe categorii de cheltuieli, cât și pe activități, crește volumul de muncă la toate etapele de management financiar și generează situații dificile (împărțirea salariului coordonatorului pe activități sau alte cheltuieli lunare).

Feedback operatori culturali: *“Bugetul este foarte greoi si nu se intelege exact structura lui. Propun un buget mai suplu tip AFCN unde sa fie clare lucrurile. N-am mai vazut la niciun finantator asa buget-cearșaf si aplicam la fonduri internationale !”*

- **Modificarea cuantumurilor prevăzute la diversele linii de buget (ex. cheltuieli de producție, de promovare, cheltuieli neprevăzute), conform propunerii de la Cap. II.4 din Regulament. 84 % din reponenții la chestionarul CSCI susțin acest amendament.**

Propunem preluarea și în buget a propunerii făcute pentru modificarea cuantumurilor în Regulament.

- **Includerea cheltuielilor de masă în categoria de cheltuieli de producție, nu la capitolul cheltuieli administrative.** Cheltuielile cu masa participanților la un eveniment sunt costuri directe de proiect. Includerea lor la administrativ este atât lipsită de logică, cât și în dezavantajul operatorului cultural, căruia îi scade astfel cuantumul de cheltuieli administrative reale eligibile.

- **Formularea mai generală a capitolelor de cheltuieli, astfel încât să existe flexibilitate în implementare.** De exemplu, includerea sub un capitol comun a remunerațiilor și onorariilor, fără precizarea tipului de contract, astfel încât la implementare, în funcție de tipul activității derulate de persoană, să poată fi ales tipul de contract optim. De pildă, un coordonator de PR poate fi plătit pe convenție civilă sau contract de drepturi de autor, în funcție de ce are de realizat, dacă însă cheltuiela a fost menționată ca onorariu, ea nu mai poate fi ulterior făcută pe un contract civil. Acest lucru este nejustificat, în condițiile în care la evaluare se acceptă un tip de cheltuielă – acoperirea costurilor de PR – , însă modul de contractare ar trebui să fie cât mai larg: PFA, drept de autor, convenție civilă, SRL.

2. Derularea contractului de co-finanțare, raportare și decont

Dincolo de dificultățile în procesul de depunere a aplicațiilor, numeroși operatori culturali fac referință la acestea ca doar începutul unui proces care devine din ce în ce mai dificil, uneori chiar absurd, în momentul derulării proiectelor selectate. Majoritatea aplicanților care au derulat proiecte prin programul Cantemir consideră că derularea contractelor a fost deficitară. Mulți fac referire la faptul că au fost în situația de a lua decizia de a renunța la proiect, dar nu au putut să o pună în practică având în vedere pierderile financiare la care s-ar fi putut expune.

Feedback operatori culturali: *“Cu un buget aprobat, aplicantul se trezeste ca are cheltuieli neeligibile care nu vor fi rambursate. Procesul de decont este un cosmar iar actele solicitate ulterior sunt fabricate pentru a dovedi finantatorului ca nu esti infractor. Si de cele mai multe ori nu reusesti. Un sentiment care nu merita sa fie trait nici de dragul a miilor de euro.”*

„Nu am reziliat / renunțat la contract cu Programul Cantemir DOAR din cauza ca am fi pierdut enorm de multi bani. Daca am fi avut destula confinantare incat sa acoperim costurile proiectului, as fi renunțat FARA EZITARE la contractul cu Programul Cantemir!”

În consecință, la această secțiune, Coaliția are următoarele propuneri:

Realizarea raportului narativ într-un format simplificat, concentrat pe implementarea proiectului, cu accent pe elementele calitative și nu cantitative ale dezvoltării acestuia. O atenție importantă trebuie acordată obiectivelor și rezultatelor obținute și mai puțin promovării. În acest moment se acordă o atenție extrem de mare activităților de promovare, cerându-se informații detalii despre materialele de promovare, canalele de distribuție, persoanele responsabile cu implementarea planului de promovare, evenimentele de promovare, materialele publicitare diseminate, pe fiecare activitate în parte.

Listarea tuturor documentelor justificative necesare la decontul unei cheltuieli în ghidul de finanțare: ex. nu este menționat în documentația de proiect că sunt necesare note justificative sau declarații legate de relevanța unor cheltuieli pentru proiect, nu se menționează ce tip de dovezi sunt acceptate pentru realizarea unei activități (ex. solicitări de tipul dovezi privind distribuția materialelor de promovare). În ceea ce privește achizițiile, deși ghidul prevede că nu este necesară procedură de selecție sub anumit barem de costuri, ci se face prospecția pieței și atribuire directă, la decont sunt solicitate 3 oferte și proces verbal de selecție indiferent de valoarea produsului sau serviciului achiziționat. **Faptul că aceste documente sunt cerute ca și completare la raport prelungește perioada de prelucrare a rapoartelor, dă loc la abuzuri și duce la întârzierea recuperării sumelor cheltuite în avans de operatorii culturali.**

Centralizarea detaliilor cu privire la promovare într-un capitol special, și nu prezentate defalcat pe fiecare activitate în parte.

Eliminarea detaliilor cu privire la costuri din raportul narativ, întrucât acestea sunt prezentate deja în raportul financiar.

Eliminarea cerinței ca raportul financiar să fie printat pe A3, conform recomandărilor făcute la formularul de buget (vezi mai sus).

Eliminarea cerinței de traducere legalizată a chitanțelor și facturilor care nu sunt în limba română. Menționăm că nici un finanțator străin nu obligă operatorii culturali din România să

traducă în alte limbi documentele financiare românești. În plus, fondurile alocate sunt folosite într-un scop inutil, în loc să contribuie la activitățile proiectului, iar cantitatea de timp, resurse umane și energie investită în acest demers este nejustificată. Există cazuri absurde în care traducerea costă mai mult decât documentul tradus (ex. un bon de masă sau consumabile).

Feedback de la operatorii culturali: „Nu ne permitem infrastructura si cantitatea de resurse umane necesare managementului unui proiect co-finantat de programul Cantemir al I.C.R”

Precizarea clară a termenilor de comunicare și consultare cu echipa Cantemir:

- ex. nominalizarea unui responsabil de comunicare cu fiecare beneficiar (în acest moment nu există o persoană care să aibă în orice moment imaginea completă a unui contract în derulare, astfel încât apar inconsistențe în solicitările echipei Cantemir la diferite momente din implementare);
- (detaliat mai sus) explicitarea situațiilor în care apar modificări în implementare și a modului de gestionare a acestora;
- precizarea timpilor de răspuns la întrebările/notificările beneficiarului;
- precizarea instanței către care se poate adresa beneficiarul finanțării în cazul în care persoana desemnată pentru comunicare din partea ICR nu răspunde satisfăcător întrebărilor/clarificărilor solicitate în implementare.

Precizarea consecințelor nerespectării de către ICR/Cantemir a termenilor contractuali. Ex. în 2010 au fost făcute plăți cu întârzieri de peste 30 de zile. Acest lucru poate crea probleme financiare majore unui ONG care este oricum obligat să avanseze ultima tranșă din finanțare. În cazul unor organizații, consecințele acestei întârzieri ar fi condus la imposibilitatea finalizării unui alt proiect, și pierderea unei finanțări de 10.000 EUR, iar pentru a evita această situație au trebuit găsite alte surse de împrumut în termen foarte scurt.

Flexibilitate din partea echipei Cantemir în procesarea rapoartelor, având în vedere în special impactul proiectului și optimizarea atingerii obiectivelor, nu respectarea matematică a indicatorilor din propunerea tehnică și buget. Unele organizații au fost penalizate pentru realizarea din aceeași sumă a unui număr mai mare de materiale de promovare. Atât timp cât a fost posibilă extinderea rezultatelor din aceiași bani este nejustificat să se insiste pe respectarea indicatorilor propuși.

Un aspect important în abordarea relației beneficiar-echipă ICR/Cantemir, așa cum s-a menționat și anterior, trebuie să fie recunoașterea faptului că ceea ce este depus la momentul solicitării de finanțare este o propunere de proiect, și că orice proces de management al ciclului de proiect implică riscuri, optimizări, schimbări. **Accentul trebuie mutat de pe respectarea rigidă a indicatorilor din cererea de finanțare, pe atingerea obiectivelor proiectului și a rezultatelor propuse (la nivel calitativ și de impact).**

IV. COMENTARII FINALE

În concluzie, operatorii culturali consideră necesară găsirea de urgență a unor soluții la cele mai importante probleme întâlnite în funcționarea programului Cantemir, prezentate mai sus. În lipsa soluționării acestora, programul va continua să funcționeze cu dificultate, partenerii străini vor fi din ce în ce mai puțin interesați în cooperare pe acest program, preferând parteneriatele clare și cu mai puține dificultăți. Aceasta va duce în timp la scăderea calității proiectelor realizate în cadrul Cantemir și, implicit, la scăderea prestigiului programului.

Ca o propunere generală asupra viziunii și strategiei de finanțare a programului Cantemir, considerăm oportune următoarele:

- Transformarea secțiunii Culture by Request într-un fond mai cuprinzător de mobilitate destinat artiștilor și operatorilor culturali. Pe lângă susținerea participării artiștilor români la festivaluri, acest fond ar putea să acopere costuri de deplasare (transport, cazare, diurnă) pentru participări la rezidențe, întâlniri culturale internaționale, burse, etc. În acest moment în România nu mai există un alt fond de mobilitate, cel inițiat de societatea civilă în 2005 și gestionat de Ministerul Culturii și Patrimoniului Național fiind închis din 2008. Prin lansarea acestui fond de mobilitate, ICR ar susține cooperarea și dialogul intercultural, oferind sectorului cultural din România șansa unei mai bune participări și vizibilități pe scena culturală internațională.
- Deschiderea unei secțiuni speciale de finanțare directă dedicată proiectelor care au co-finanțare pe proiecte europene. O asemenea prioritate ar aduce ICR intrarea în proiecte de anvergură europeană, cu parteneri numeroși și importanți și prezența în contexte noi de cooperare, în care ICR nu a mai fost prezent. Pentru acest tip de proiecte este deja asigurată co-finanțarea în procent de 50 % de la bugetul Uniunii Europene, iar calitatea artistică este deja confirmată printr-o evaluare internațională. În contextul în care în ultimii ani nu există siguranța alocării transparente a unor fonduri dedicate anual acestor proiecte în cadrul Ministerului Culturii și Patrimoniului Național, implicarea ICR în susținerea acestora va avea un aspect pozitiv contribuind la creșterea prestigiului instituției.

Considerăm oportună și ne aratăm disponibilitatea de a participa la o întâlnire între ICR, reprezentanții Coaliției și alți operatori culturali în vederea găsirii unor soluții la problemele ridicate. Recomandăm de asemenea, concomitent cu lansarea anunțului următoarei licitații de proiecte, organizarea la București și în țară a unor sesiuni de informare cu privire la procedura de solicitare a finanțării și a modului de derulare a finanțării prin programul Cantemir.

Material realizat de: Cosmin Manolescu (Fundatia Gabriela Tudor), Ștefania Ferchedău (artsf), Rarița Zbrânca (Fundatia AltArt) și Raluca Pop (banipentruarte) pentru Coaliția Sectorului Cultural Independent

februarie 2011 © Coaliția Sectorului Cultural Independent
<http://coalitiasectoruluiculturalindependent.wordpress.com>